

BUHRAN DÖNEMİ ŞAİRİ: AHMET BAYTURSUN

*Prof. Dr. Orhan Söylemez**
*Dr. Ömer Faruk Ateş***
Turkey, Kastamonu

Müslüman Şark dünyasının XVI. yüzyıldan sonra adım adım görünür hâle gelen gerileme süreci XIX. yüzyılda büyük bir çöküşe dönüşür. Yüzyılın ortalarından itibaren bu coğrafyanın aydınlarının temel problemi, mevcut duruma sebebiyet veren yanlışları teşhis etmek, geri kalmışlık ve sömürge olma durumundan çıkış yollarını bularak reçeteler sunmak ve reform hareketlerine öncülük etmektir. Türk halklarının yaşadığı coğrafya, Müslüman Şark coğrafyasının önemli bir bölümünü oluşturduğu için bu sürecin Türk dünyasında da yaşandığını ve yapılan siyasi ve kültürel hamlelerin bir sonucu olarak XX. yüzyılın başında Türk halklarının ciddi bir uyanış sürecine girdiğini söylemek mümkündür. Bu dönemde bütün aydın ve düşünürlerin amacı, içinde bulunulan kriz ortamından çıkışı sağlamak olduğu için eli kalem tutan herkes kendi çalışma sahasını bir şekilde toplumcu ve faydacı yaklaşımlarla ilişkilendirir.

Din adamları, içinde bulunulan durumun dinin yanlış yorumlanması ve uygulanmasından kaynaklandığını düşünerek dinde tecdid hareketine yönelirken, edebiyatçılar geleneksel edebî türlerin biçim ve içerik itibarıyla çağın ihtiyaçlarına cevap vermediğini düşündüklerinden Batılı türleri taklit etmeye ve ortaya koydukları eserleri kendi kafalarındaki sentez düşüncesi ile uyumlu bir muhteva ile kurgulamaya başlarlar. Cehaletin ortadan kaldırılması için eğitim sisteminde reform yapma, Arap alfabesini ıslah etme ya da Latin alfabesine geçme gibi fikirler hemen hemen bütün aydınların gündemindedir. Modernleşme sürecinde bütün Türk halklarının matbuat faaliyetlerinden etkili bir şekilde yararlandığı ve toplumcu bir edebiyat oluşturduğu görülür. Batılılaşma/modernleşme taraftarı aydınların farklı görüşleri benimsedikleri bu süreç, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Osmanlı-Türk coğrafyası için kullandığı ifadeyle bir “medeniyet krizi” dönemidir. Fakat bu tabir, Avrupa ve Rusya karşısında var olmak için medeniyet değiştirme hamlesi yaparken kendi değerlerini de yitirmek istemeyen bütün Türk halklarının yaşadığı sancılı süreci açıklamak için kullanılabilir genel bir ifadedir ve bu nedenle de hangi ideolojiyi benimsemiş ve Türk dünyasının hangi bölgesinde yaşamış olursa olsun dönemin bütün aydınları da birer “buhran dönemi” aydını kabul etmek mümkündür.

XX. yüzyılın başlarında Osmanlı Türkleri, Avrupa karşısında imparatorluğun dağılmasını engellemeye çalışırken Azerbaycan ve Orta Asya Türkleri ise Çarlık Rusyası karşısında mücadele ederler. Bu yüzyılın başında milliyetçiliğin modern bir ideoloji olarak Türk dünyasında etkili olmaya başlaması, Türk dünyası aydınlarının bir araya gelerek Türk boylarının dili, kültürü, alfabesi, edebiyatı, inancı ve millî kimliği gibi konularda fikrî etkileşime geçmelerini sağlar. Böylece bütün Türk dünyasında kendi kimliğini koruyarak çağın gerçekliğini kavrama ve işgal-sömürü sarmalından kurtulma ümidi doğar. 1905 Meşrutiyeti sonrasında ortaya çıkan görece özgürlük ortamı, toplanan Rusya Müslümanları Kongreleri ve Bolşeviklerin başlangıçtaki geçici özgürlükçü tutumları, eli kalem tutan aydınların XX. yüzyılın ilk çeyreğinde sosyo-kültürel anlamda etkili olacakları bir entelektüel ve edebî ortam doğurur. Kazak Türkleri açısından bu ortamda etkili olan en önemli simalardan birisi de Ahmet Baytursunov'dur. Oldukça sancılı ilerleyen bir geçiş döneminin aydını ve yazarı olan Ahmet Baytursunov, sadece fikirleriyle değil, başta dilbilim olmak üzere farklı ilmî disiplinlerde yaptığı çalışmalarla da Kazak modernleşmesinin öncülerinden olur. Bu dönemde Türk dünyasında yaşanan gelişmelerin kısa süreliğine de olsa siyasi kazanımlar sağladığı görülür. Kazakistan'da kurulan Alaş Orda Hükümetinin kurulması da bu kazanımlardan biri olup Ahmet Baytursunov da Alaş hareketi içerisinde yer almıştır. Bu açıdan Baytursunov, dil-edebiyat-kültür-siyaset ekseninde yaşanan

* Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölüm Başkanı, soylemezo@kastamonu.edu.tr ORCID: 0000-0001-8382-3173

** Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Araştırma Görevlisi, ofates@kastamonu.edu.tr ORCID: 0000-0001-6416-7924

millî uyanış hareketinin her sahasında varlığını hissettirmiş bir şahsiyet olarak kabul edilmelidir. Dolayısıyla Ahmet Baytursunov'un şairlik yönünü ortaya koymak isteyen araştırmacıların, onun şiirini yer yer ilmî ve siyasi şahsiyetiyle ve devriyle de ilişkilendirilerek ele almasının faydalı olacağı kanaatindeyiz. Metin merkezli incelemeler doğrudan edebî metni esas aldığı için eser çözümlmelerine kuşkusuz büyük katkı sağlar. Fakat Ahmet Baytursunov'un yaşadığı sancılı dönem ve şairin politik kimliği de dikkate alındığında sadece metin merkezli bir incelemenin eksik kalacağı düşünülebilir. Bu nedenle bu yazıda Baytursunov'un şairliğine bakarken metin esas alınmakla birlikte devrin koşullarını ve sanatçı şahsiyetini de göz önünde bulunduran bir yaklaşım benimsenecektir. Fakat şairin bütün şiirlerini bu bağlamda değerlendirmek bu çalışmanın kapsamını aşacağından onun poetik duruşu ile devir-şahsiyet ilişkisi arasında bağlantı kurmaya imkân tanıyan bazı örnekler üzerinde durulacaktır. Bu amaçla Ahmet Baytursunov'un *Masa/Sivrisinek* adlı kitabının başında yer alan ve şairin poetikasının sacayaklarını verdiğini düşündüğümüz şiirlerden hareketle bir buhran dönemi aydınının şairlik anlayışı kısaca açıklanmaya çalışılacaktır.

Ahmet Baytursunov ve şiiri

Ahmet Baytursunov'un şiirleri didaktik bir mahiyet taşır ve bu şiirler toplumsal fayda işlevini ön planda tutan bir bakış açısıyla yazılmıştır. Devrin şartları göz önünde bulundurulduğunda bu oldukça tabii bir durumdur. Bütün Türk dünyasının ölüm kalım savaşı verdiği bir dönemde Türk halklarının geleceğinin yalnızca savaş meydanından alınacak neticeye bağlı olmadığını, eğitim, bilim, kültür ve sanat alanlarında topyekûn bir uyanışa ihtiyaç olduğunu bilen sanatçılar, toplumsal yönü ağır basan ve geniş kitlelerde uyanışa zemin hazırlayacak eserler yazmak ister. Osmanlı Türk edebiyatı içerisinde Namık Kemal, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Mehmet Akif, Azerbaycan Türk edebiyatında Mirza Fethali Ahundov, Celil Memmedguluzade, Mirza Elekber Sabir, Hüseyim Cavid, Kazakistan Türk edebiyatında Abay Kunanbayev, Mağcan Cumabayev ve Ahmet Baytursunov bu uyanışa zemin hazırlamak isteyen sanatçılardandır. Bu isimler Türk dünyasının farklı coğrafyalarında yaşamış olsalar bile benzer şartlar içinde yetişmiş ve benzer ideallerin peşinden koştukları için de faydacı-didaktik eğilimler üzerinde buluşmuşlardır. Ahmet Baytursunov'un *Masa/Sivrisinek* adlı şiir kitabında yer alan şiirler de bu kapsamda değerlendirilmelidir. Zira kitaba adına veren sivrisinek, çıkarttığı sesle insanları rahatsız eden ve onları uykularından uyandıran bir canlıdır. Şair de asırlardır atalet içerisinde kalan insanları uyandırmak ister ve kendi misyonunu sivrineksempolü ile ifade eder. Yaşantılarını değiştirmek istemeyen insanlar toplumsal ve siyasi yapıda dönüşümü öngören bu uyanış çağrısından tıpkı sivrisinekten rahatsız oldukları gibi rahatsız olacaklardır. Bu nedenle şair, yaptığı işin önemini farkında olduğu kadar bazı kesimleri rahatsız edecek bir çaba içerisine girdiğinin de bilincindedir. Kitabın hemen başında "Söz iyesinen/Söz sahibinden" başlıklı kısımda Ahmet Baytursunov, sivrisinekten ve misyonundan bahseder:

Izındabuçkanmınav bizdin masa, Sab-sarı ayakdarıuzın masa; Özine bitken tüsiözgerilmes Degenmen kara, yaki kızıl masa.	Vızıldayıp uçan bu bizim sivrisinek Sapsarı ayakları uzun sivrisinek; Kendine verilen şekli değişmez Nitekim kara ya da kızıl sivrisinek. ²³ (s. 351)
---	---

Şiirin hemen başında Ahmet Baytursunov, sivrisineği betimlerken onun kendi yaratılışına ait bir şekli olduğunu ve sineğin rengi değişse bile asıl yaratılışının, özünün değişmeyeceğini söyler. İnsanların bu görüntüden hoşlanıp hoşlanmaması önemli değildir. Sivrisinek, kendi fitratına göre doğada var olmaya devam edecektir. Burada sivrisineğin halkı uyandırmaya çalışan şairi sembolize ettiği düşünüldüğünde Baytursunov'ın ortaya attığı fikirlerin ve katkıda bulunduğu yenilik hareketlerinin bazı çevreleri rahatsız ettiği ve şairin bu durumun farkında olduğu görülür. Baytursunov'un dizeleri, bu rahatsızlığı duyanlara cevap niteliğindedir. Şair, nasıl sivrisineğin yaratılıştan gelen fitri özellikleri değişmeyecekse kendi fikir ve mücadelelerinin de aynı şekilde değişmeyeceğini söyler. XIX. yüzyıldan itibaren gerek İslam

²³ Şiirlerin Kazakça metinleri ve Türkçe tercümelemleri Gülnar Kokybassova'nın *Ahmet Baytursunov (Hayatı, Dilciliği ve Edebiyat Araştırmacılığı)* isimli doktora tezinden alınmıştır. Sayfa numaraları bu teze aittir. Bkz. Gülnar Kokybassova. *Ahmet Baytursunov (Hayatı, Dilciliği ve Edebiyat Araştırmacılığı)*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir 2009.

dünyasının gerekse Türk dünyasının yenilik yanlısı aydın ve yazarlarının farklı kesimlerin tepkisini çektiği bilinmektedir. Genel tabloya bakıldığında bu rahatsızlığı duyan başlıca iki kesim olduğu görülür. Bunlardan ilki sömürüp işgal ettikleri coğrafyanın ayağa kalkmasından endişelenen sömürgeci güçler, ikincisi ise toplumdaki statü ve kazanımlarını kaybetmekten korkan ve bu bu nedenle her yeniliğe bağnazca karşı çıkan gelenekçi kesimlerdir. Bu nedenle Ali Şeriatî'nin "Sizi rahatsız etmeye geldim" şeklindeki cümlesi, aslında mevcut durumdaki pozisyonlarını kaybetmekten korkanları rahatsız eden bütün aydınlar için de geçerlidir. Ahmet Baytursunov, kitabına "Sivrisinek" ismini vererek ve daha ilk dizelerde sivrisineğin insanları rahatsız edecek özelliklerinin değişmeyeceğini söyleyerek bilinçli bir tutum içerisinde olduğunu göstermiştir.

Şiirin devamında sivrisineğin insanların tepesinde dönüp durarak onları nasıl uyandırdığı anlatılır:

Üstineuykıtagannın aynala uçub, Kakkıceb, kanatdarıbzılgañça, Uykısın az da bolsa bölmes be eken, Koymastankulagınaızında!?	Uyuyanın üzerinde dönerek uçup, Dayak yiyip, kanatları bozuluncaya kadar. Uykusunu az da olsa bölmez miymiş? Durmadañ kulağına vızıldasa. (s. 351)
--	---

Ahmet Baytursunov, insanları uyandırmak için girişimlerde bulunurken verdiği nasihatlerin herkes üzerinde aynı etkiyi yapmayacağını da bilincindedir. Bir insanın herkese yaranması mümkün değildir. Söylenen faydalı sözlerle bazı insanlar kulak verirken bazıları oralı bile olmaz. Bu durum "Cazuvçınıñkanagatı/Yazarın kanaatı" başlıklı kısımda şöyle anlatılır:

Bul sözdibirevalmas, birevalar, Kulagınbirev salmaz, birev salar Teb-tegisköbkeunav onay emes Keyinecaramasa, keyinecarar	Bu sözü birisi almaz, birisi alır Kulağıñı birisi vermez, birisi verir Herkes beğenilmek kolay değil Bazılarına yaramasa, bazılarına yarar. (s. 351)
--	---

Şiirin devamındaki "Tuvısına/Akrabama" başlıklı kısımda insan olmanın anlamı üzerinde durulur. Baytursunov'a göre insan için hayatı anlamlı kılan başkalarına faydalı olmaktır. Eğer bir insan sadece kendisini düşünüyorsa onun hayvan kadar bile değeri yoktur:

Bar paydan öz basıñnartılmasa Mal gurlımaganaçokturısında	Bütün faydan sadece kendine ise Hayvan kadar anlam yok duruşunda. (s. 352)
--	---

Şairin, hayatı başkalarına faydalı olmak üzerinden anlamlandırması, dönemin toplumsal faydayı amaç edinen sanatçıların ortak yanıdır. Şaire göre Kazakları ve bütün Müslüman Türk dünyasını bu kriz döneminden çıkartmak için herkes toplumcu bir yaklaşımı benimsemelidir. Bu yaklaşımın bir benzerini Osmanlı Türk edebiyatında Namık Kemal'de görmek mümkündür. Mehmet Kaplan, Namık Kemal'i bir "cemiyet mistiği" olarak ifade eder ve şairin bütün varlığını topluma faydalı olmak üzerinden anlamlandırıldığını anlatmak ister. Ahmet Baytursunov'un yukarıdaki dizeleri de benzer bir hayat görüşünün ifadesidir.

Ahmet Baytursunov, "Okuvgaşakıruv/Okula davet" kısmında çocuklara seslenerek onların sabah erkenden hazırlanarak okula gitmesini ister. Güneşin doğuşuyla beraber çocuklar "çarçabuk giyinip yıkanmalı" ve okula gitmelidir. Şairin eğitime önem veren bu yaklaşımı da XIX. yüzyıldan itibaren bütün Türk dünyasında görülmeye başlayan modernleşme süreçlerinin doğurduğu ortak bir eğilimdir. Yenilik taraftarı aydınlara göre eğitim, çok önemlidir. Osmanlı Türk edebiyatında Ahmet Midhat Efendi "Hâce-i Evvel" olarak bilinir. Modern Azerbaycan edebiyatının kurucusu olan aydınlara eğitimle kalkınmayı hedeflemelerinden dolayı "Maarifçiler" adı verilir. Ahmet Baytursunov, kendisi okullar için ders kitabı hazırlamış ve eğitim bakanlığı görevinde bulunmuş bir aydın olarak eğitimin önemini farkındadır. Onun biyografisine bakıldığında da eğitime çok önem verdiği görülür. Bu noktada Baytursunov'un yeğeni Samırat'ın hatıralarında yazdığı bir olayı zikretmek yerinde olacaktır. Ahmet Baytursunov, 1934 yılında sürgünden döndükten sonra yeğeni SamıratKekişev'i yanına alır. Bu süreçte Baytursunov, rejim tarafından uygulanan baskı nedeniyle insanların selam bile vermeye korktuğu biri hâline gelmiş, ekonomik durumu iyice bozulmuştur. Samırat bir gün Baytursunov ile eşinin gizlice konuştuklarını fark eder ve onlara bir yardımı olup olamayacağını sorar. Baytursunov ise yeğenine "Sen çalışmana bak. Oku, bilgili adam ol, işte senin bana ve halkına

yapacağın en büyük yardım budur” der (Eşimhanov, 1992’den aktaran Alibekiroğlu, 2021: 17-19).

Ahmet Baytursunov, kalkınma için eğitim kadar çalışmanın da önemine inanır. Bu nedenle boş duranları sevmez ve tabiattaki bütün canlıların çalıştığını söyler:

Adam da uçan kus da cürgen an da Cumissız tek turgancokhiçbir can da Kiçkenekonuz da cürçügensüyreb, Baradı aralarda uçıbbalga	Adam da uçan kuş da yürüyen hayvan da İşsiz boş duran yok hiçbir can da; Küçücük böcek de yürüyor yükünü sürükleyip Gidiyor arılar da uçup bala. (s. 352)
---	---

Şark ataletini eleştirmek, Türk dünyası yazarlarının ortak bir tutumudur. Mehmet Akif’in Müslüman Şark dünyasını tembellek ve zamanı boşa harcama nedeniyle eleştirdiği şiirlerle Baytursunov’un şiirleri benzerlik gösterir. Azerbaycan edebiyatının klasiklerinden kabul edilen Kurban Said’in *Ali ve Nino* romanında da Müslüman Doğu dünyasının tembelliğini eleştirmek adına yazılmış dikkat çekici bölümler olduğu düşünüldüğünde ortak şartların Türk dünyası edebiyatlarında benzer izleklerin yaygınlaşmasını sağladığı görülür.

Ahmet Baytursunov, “Kazak kalpı/Kazak şekli” şiirinde Kazakların konar göçer hayat tarzından behsettikten sonra insanlardaki bozulmaya da dikkat çeker ve kendisini mükemmel gören fakat kimseye faydası dokunmayan insanları eleştirir:

Degender “men caksımın” tolibcatır, Caksılık öz basınartılmagan!	“Ben güzelim” diyenler dolup taşıyor, İyiliği sadece kendine olan. (s. 364)
---	--

Şiirin devamında sürekli boş sözler söyleyenlerden, cimri zenginlerden bahsedilir. Toplumdaki bozulma farklı sorunlara neden olduğundan şair bunlara eleştirel bir gözle yaklaşır. Bu şiirin hemen devamında “Kazak saltı/Kazak geleneği” başlıklı şiir gelir. Baytursunov “Kazak geleneği” şiirde Kazak halkının aklının çok geç başına geldiğini söyler:

Kireditentek esi tüsdenkeyin, Müçkilinhalimizdiñcaña bildik.	Yaramazın akli öğleden sonra gelir Halimizin kötü olduğunu yeni anladık. (s. 366)
---	--

Baytursunov’a göre bu duruma düşülmesine neden olan temel etken eski kötü alışkanlıkların hâlâ Kazaklar tarafından terk edilmemiş olmasıdır:

Älide, sañılavsızsaltınbağıb, Türicok is etetinpälenderlik!	Halâ da eski alışkanlıkları besleyip Yüzü yok iş yapacak falan diye! (s. 366)
--	--

Baytursunov’un şiirlerinde yozlaşmış din adamlarının eleştirisi de görülür. Şairin bu yaklaşımı da modernleşme dönemi Türk aydınlarının temel meselelerinden birisidir. Dindar bir şair olan Mehmet Akif, şiirlerinde yozlaşmış dindarları en sert eleştiren sanatçılardan birisidir. Azerbaycan edebiyatında satirik bir tutum benimseyen “Molla Nasreddin” ekolü sanatçıları arasında yozlaşmış din adamlarının çıkarıcı ve cahil tutumlarını anlatan eserler yaygındır. Ahmet Baytursunov da benzer bir yaklaşımla halkı çıkarıcı mollalara karşı uyarır. “Ciganterlen/Derlenmiş-toplanmış” adlı şiir bu açıdan dikkat çekicidir.

Key biri çen almak da, Dinin çançıbkarmakka. Basında sällä. Avzında Alla. Moldalarda ne gamal? Közderinsüzib, Cüzderinbuzıb. Aldabcurtdıcimak mal. Ucmagmoldaéolında! Savda – satdıcolında. Bergenge – ucmag, Bermesedozag, Debüyreterhalıkka.	Bazıları ün almak için Dinini takip oltaya. Başında sarık. Ağzında Allah. Mollalarda ne çare? Gözlerini süzüp, Yüzlerini bozup, Kandırıp halkı mal toplamak. Cennet mollanın elinde! Alış veriş yolunda. Verene – cennet, Vermeyene – cehennem, Diye öğretir halka. (s. 370)
--	--

Bu dizelerden de anlaşılacağı gibi başına sarık saran, dilinden Allah lafzını düşürmeyen mollalar, aslında şöhret ve çıkar elde etmek için dini kullanırlar. Şair, bu mollaların yaptığını balık tutmak için oltasının ucuna yem takanların davranışına benzetir. Bu yozlaşmış mollalar, balık gibi avlamak istedikleri halkı kandırmak için oltalarının ucuna dini yem olarak takarlar ve halkın parasını, malını elinden almak için cennetin kendi ellerinde olduğuna halkı inandırırılar. Cenneti halka satan mollalar karşılığında onlardan malını alır, vermeyeni de cehennemlik ilan eder. Şair, bu davranışı sert bir dille eleştirir.²⁴Halkına ihanet eden yöneticilerin de eleştirildiği “Kazak kalpı/Kazak şekli” şiiri, toplumda siyasi ya da dinî bir konum elde eden insanların sorumsuzca davranışlarının bütün Kazak halkını olumsuz etkilediğini ortaya koyar.

Sonuç

Ahmet Baytursunov’un şiirlerine bakıldığında onun Kazak halkını ve geniş anlamda bütün Türk dünyasını içerisinde bulunan durumdan kurtarmak için nasihat veren didaktik bir şair olduğu görülür. Çalışmaya, eğitime, ahlaki değerlere bağlı insan yetiştirmeye önem veren Baytursunov, çıkarıcı yöneticileri, yozlaşmış din adamlarını, cimri zenginleri, kendisinden başkasına faydası olmayan ve boş sözlerle insanları kandıran kişileri sert bir dille eleştirir. Şaire göre hayata anlam katmak ve gerçek manada insan olmak için çalışmak ve başkalarına faydalı olmak gerekir. İnsanları bir sivrisinek gibi uyandırmak isteyen Baytursunov, herkesin bu nasihatlerden aynı derecede istifade edemeyeceğini ve bazı kesimlerin tepkisiyle karşılaşacağını da bilir. Ahmet Baytursunov, sadece Kazakistan’ın değil, bütün Türk dünyasının ve Müslüman coğrafyasının büyük bir buhran yaşadığı dönemin insanıdır. Bu buhrandan çıkışın yollarını gösterme ve halkına faydalı olma isteği, onun şiirlerinde kendisini belli eder. Bu nedenle Ahmet Baytursunov için “bir buhran dönemi şairi” demek mümkündür.

Kaynaklar

- Alibekiroğlu, S. (2021). *Kazak Âlimi Ahmet Baytursunoğlu'nun Hayatı ve Eserleri*. Çanakkale: Paradigma Akademi yayınları.
- Kaplan, M. (2012). *Şiir Tahlilleri 1*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kokybassova, G. (2009). *Ahmet Baytursinov (Hayatı, Dilçiliği ve Edebiyat Araştırmacılığı)*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.
- Tanpınar, A. H. (2005). *Edebiyat Üzerine Makaleler*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ – ОТАРЛАУҒА ҚАРСЫ ТҰРҒАН ҰЛТ ҰСТАЗЫ

А.М. Ісімақова
Фил.ғ.д., профессор
Назарбаев университеті
Астана, Қазақстан

Замандастары Ұлт Ұстазы деп бағалаған Ахмет Байтұрсынұлының 150 жылдығы ЮНЕСКО деңгейінде өтуде. «*Жазған сөз жаным ашып Алашым!*» деп өзінің өмірлік ұстанымын айқындап алған Ахмет Байтұрсынұлы Отанға адал қызмет етудің үлгісін көрсетіп кеткен бірегей ғалым.

Қазақтың тұңғыш саяси Алаш партиясы мен Алаш-Орда үкіметінің рухани көсемі, мемлекет қайраткері, лингвист, түркітанушы, әдебиеттанушы ғалым, ақын, аудармашы, «Қазақ» газетінің (1913–1918) бас редакторы, сталиндік қуғын-сүргіннің құрбаны Ахмет Байтұрсынұлы (5.09.1872–8.12.1937) қазіргі Қостанай облысы Сарытүбекте дүниеге келген. Архив деректерінде А.Байтұрсынұлының өз қолымен толтырылған халық

²⁴ Sovyet dönemi Türk edebiyatlarına bakıldığında, Ekim Devrimi öncesinde Ahmet Baytursunov vb. aydınların yaptığı yozlaşmış molla eleştirisinin çok daha sert bir şekilde sürdürüleceği görülecektir. Fakat artık din eleştirisi Marksist-Leninist dünya görüşüne dayalı bir şekilde yapıldığından bu dönemdeki metinleri Mehmet Akif, Mirza Elekber Sabir ve Ahmet Baytursunov gibi şairlerin eleştirilerinden ayrı değerlendirmek gerekir.